B5 1145
L3
V.15
1891

LA ALFONSINA
UAM
FONDO EMETERIO
VALVERDE Y TELLEZ

PROŒMIUM
IN EVANGELIA
DE
EVANGELIORUM
PRÆ CÆTERIS SACRÆ SCRIPTURÆ LIBRIS
EXCELLENTIA ET MAJESTATE
EX PARALLELIS LEGIS ET EVANGELII.

CAPUT PRIMUM.

Redeo a Veteri Testamento ad Novum : a Salomone, inquam, ad Christum, quasi a rivulo ad fontem; a Proverbiis ad Evangelia, quasi a flumine ad oceanum sapientiæ; ac per ea sacræ Scripturæ Novi Testamenti coronidem impono.

Tanta est sacræ Scripturæ dignitas, utilitas, majestas, ut omnes philosophorum et theologorum, tam hebræorum quam græcorum et latinorum, libros tantum superet quantum divina sapientia omnem humanam transcendit. S. Scriptura enim est verbum Dei, ipsa Dei loquela et vox, qua scilicet Deus suam sapientiam nobis enuntiat viamque ad virtutem, salutem et felicitatem æternam demonstrat. Quocirca S. Augustinus, epist. 3 *ad Volusianum* : « Quæ mens, inquit, avida æternitatis vitæque præsentis levitate permota, contra hujus divinæ auctoritatis culmen lumenque contendat ? quæ disputationes, quæ litteræ quorumlibet philosophorum, quæ leges quarumlibet civitatum duobus præceptis ex quibus Christus dicit totam legem prophetasque pendere, ullo modo sint comparandæ : *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua, et proximum tuum tanquam teipsum?* » Deinde asserit S. Scripturam esse scientiarum omnium encyclopædiam, dicens : « Hic physica, quoniam omnes omnium naturarum causæ in Deo creatore sunt. Hic ethica, quoniam vita bona et honesta non aliunde formatur quam cum ea quæ diligenda sunt quemadmodum diligenda sunt diliguntur, hoc est, Deus et proximus. Hic logica, quoniam veritas lumenque animæ rationalis non nisi Deus est. Hic etiam laudabilis reipublicæ salus; neque enim conditur et custoditur optime civitas nisi fundamento et vinculo fidei firmæque concordiæ, cum bonum commune diligitur, quod summum ac verissimum Deus est, atque in illo invicem sincerissime se diligunt homines, cum propter illum se diligant cui quo animo diligant occultare non possunt. » Et nonnullis interjectis, ita concludit : « His salubriter et prava corriguntur, et parva nutriuntur, et magna oblectantur ingenia. Ille huic doctrinæ inimicus est animus, qui vel errando eam nescit esse saluberrimam, vel odit ægrotando medicinam. »

S. Scriptura ergo est ars artium, scientia scientiarum; ipsa est pandora et encyclopædia sapientiæ. Nostra memoria S. Theresia, virgo spiritu prophetiæ, æque ac sanctimoniæ et miraculorum gloria in Hispania celebris, a Deo didicit omnem noxam Ecclesiæ, omnia mundi damna ex hoc fonte manare, quod mortales clara solidaque cognitione, et seria consideratione non penetren veritates S. Scripturæ Auctor est P. Franciscus Ribera, nobilis S. Scripturæ interpres, in ejus vita. « Nam, ut ait S. Basilius, hom. *in Psal.* 1, S. Scriptura est communis curandarum animarum officina, e qua medelam quisque suo morbo salutarem et accommodam queat seligere; » ipsa ergo est apotheca rebus omnibus instructissima, quæ singulis temporibus, personis, difficultatibus, periculis,

007691

malis pellendis, bonis accersendis, erroribus jugulandis, orthodoxis dogmatibus statuendis, virtutibus inserendis, vitiis propulsandis pharmaca, arma, instrumenta suppeditat. Ita nimirum Ecclesia a sacra Scriptura, dum agones erant martyrum, hausit constantiam et fortitudinem; dum secula doctorum ac facultas docendi discendique, sapientiæ lumina, eloquentiæ flumina; dum tempora hæreticorum, fidei firmamenta, quibus errores convelleret; in prosperis ex ea didicit humilitatem et modestiam, in adversis magnanimitatem, in tepore diligentiam et fervorem. Denique si, quando tot labentibus annis senio, maculis, nævis deformetur, ex ea morum perditorum restitutionem, reditumque ad pristinam virtutis dignitatem et statum sibi adsciscit.

Porro, « inter omnes divinas auctoritates quæ sacris litteris continentur, » ait S. Augustinus, lib. I *De Consensu Evangelist.*, cap. I, « Evangelium merito excellit. Quod enim lex et prophetæ futurum prænuntiaverunt, hoc redditum et completum in Evangelio demonstratur. » Prophetia ergo est Evangelium velatum, Evangelium vero est prophetia revelata. Audi S. Ambrosium, lib. V *Hexame.*, cap. VII : « Evangelium est de quo martyr ascendit. Evangelium est mare in quo piscantur Apostoli, in quo mittitur rete, cui simile est regnum cœlorum. Evangelium est mare in quo Christi figurantur mysteria. Evangelium est mare in quo Hebræus evasit, Ægyptius interemptus est. Evangelium est mare in quo divinæ gratiæ plenitudo est, et sponsa Christi, Ecclesia, quæ super maria fundata est, sicut dixit Propheta : *Ipse super maria fundavit eam.* Exili super undas, o homo, quia piscis es; non te opprimat seculi istius fluctus. Si tempestas est, pete altum; si serenitas, lude in fluctibus; si procella, cave a scopuloso littore, ne te in rupem furens æstus illidat. » Quocirca S. Basilius, *hom.* 16 : « Omnis, ait, Evangeliorum vox reliquis omnibus Sancti Spiritus præceptis eminentior esse dignoscitur. » Et Origenes, præfatio. *in Joannem* : « Totius Scripturæ primitiæ, inquit, est Evangelium. »

Clamat Christus : « Ego sum lux mundi, » utique per Evangelium, quod quasi lumen diffundo, ut per illud totum orbem illuminem. Evangelium ergo est lumen mundi et sol terræ; qua de causa, dum illud legitur, cerei accenduntur. Vetus fuit ille mos ante tempora S. Hieronymi; ita enim ipse scribit contra Vigilantium, ad lumina hæc cæcutientem et dormitantem : « Per totas Orientis Ecclesias, quando legendum est Evangelium, accenduntur luminaria, jam sole rutilante, non utique ad fugandas tenebras, sed ad signum lætitiæ demonstrandum; unde et Virgines illæ evangelicæ semper habent accensas lampades suas, etc., ut sub typo luminis corporalis illa lux ostendatur de qua in Psalterio legimus : *Lucerna pedibus meis verbum tuum, Domine, et lumen semitis meis.* » *Psal.* CXVIII

Ad Evangelium cerei accendantur. Cur?

Quocirca mira semper fuit omnium, non tantum sanctorum, sed et christianorum erga Evangelium reverentia, mirus amor, mira veneratio. Constantinus Magnus Evangeliorum codicem auro gemmisque ornatum dono misit S. Nicolao, Myreensi episcopo, uti habet ejus vita. Theodosius imperator Evangelium propria manu descriptum quotidie lectitabat bona noctis parte. Testis est Nicephorus, lib. XIV, cap. III. Synodi œcumenicæ ambæ Nicenæ, Chalcedonensis, Ephesina, Evangeliorum codicem in medio concilii statuebant, ut ad illum, quasi ad personam Christi, converterentur; ac si Christus ipse eis diceret : « Justum judicium judicate, » ait S. Cyrillus in *Apolog.* Jure canonico sancitum est ut in solemni juramento per sacrosancta Evangelia, ea manu tangendo, juretur; unde etiamnum rem juramento firmantes dicimus : « Sic me Deus adjuvet et hæc sancta Dei Evangelia. » Uti ergo per Deum, ita et per Evangelia, quasi per sacrosanctum Dei verbum juramus. Neque orthodoxi duntaxat, sed et hæretici plerique idipsum faciunt, qui, licet alios S. Scripturæ libros e S. Canone expunxerint, alios mutilarint, alios depravarint, Evangelia tamen tangere et temerare non sunt ausi. Amplius dico, gentiles Evangelia suspexere. Quanti ea fecerint Platonici narrat S. Augustinus, lib. X *De Civit. Dei*, cap. XXIX, qui et lib. VII *Confess.*, cap. IX, docet se in Platonicorum libris legisse initium Evangelii S. Joannis : « In principio erat Verbum, » non vero illud : « Et Verbum caro factum est. » Denique dæmones ipsi ad Evangeliorum codices pavore percelluntur, et sacro quodam horrore concutiuntur : scribit S. Chrysostomus, hom. 51 *in Joannem*, dæmones locum illum in quo aliquis eorum sit codex ingredi non audere.

Denique per Evangelia plurima Christus edidit miracula. Accipe pauca e multis. Gregorius Turonensis, *De Vita Patrum*, cap. VI, narrat quod, cum Averna civitas incendio conflagraret, S. Gallus, ecclesiam ingressus, diutissime ante sanctum altare Deum exoravit, surgensque, apprehenso Evangeliorum codice eoque aperto, obviam se igni obtulit, subitoque incendium extinctum est, ut ne favillæ quidem remanerent. S. Martianus, cum jam flamma serpens ecclesiæ S. Anastasiæ appropinquaret, accepto in manus sacro Evangelio, per tegulas in tectum conscendit, precibusque et lacrymis illæsam ab incendio servavit. Ita refert Nicephorus, lib. V, cap. XXII. Zonaras item in Basilio Macedone scriptum reliquit Rhosos, libro Evangeliorum ab igne erepto illæso, fidem Christi amplexos. Itaque Evangelia totius Scripturæ sanctæ divinissima, sublimissima, fecundissima, profundissima pars sunt ac portio, ideoque semper obvia in cathedris, in pulpitis, in controversiis, in officio divino, in omni sermone et publico et privato. Quod ergo theologi

et veteres et moderni uno ore toti S. Scripturæ tribuunt, nimirum illam esse omnium librorum, disciplinarum, scientiarum certissimam, augustissimam, efficacissimam, sapientissimam, utilissimam, altissimam et maxime necessariam, hoc proprie et primo sibi vindicant Evangelia, sive materiam, sive auctorem, sive dicendi rationem et modum spectes.

Materia Evangeliorum.

Materia enim est Deus ipse, tum qua Deus, tum qua homo : scilicet, Evangelia describunt verba et acta Christi Domini, quibus tum nos redemit, tum docuit quæ credenda sunt, quæ agenda, quibus itineribus ad vitam beatam tendere debeamus. Itaque hic agit de præceptis divinis, de consiliis, de perfectione vitæ christianæ, de virtutibus, de vitiis, de sacramentis, de fide, spe, charitate, de Trinitate, ideoque de omni materia theologica, ut recte Evangelia definire possis cum S. Hieronymo, *breviarium vel compendium totius theologiæ*, et doctrinæ vitæque christianæ.

Auctor.

Auctor ipse, et quasi in comœdia hac evangelica choragus, qui pene solus hic aut agit, aut loquitur, est Christus Dominus, sapientia æterna : « Multifariam, multisque modis, » inquit Apostolus, *Hebr.* I, « olim Deus loquens patribus in prophetis, novissime diebus istis locutus est nobis in Filio, quem constituit hæredem universorum, per quem fecit et secula. » Ergo non Moses, non prophetæ, non reges, sed Unigenitus, qui e mente Patris arcana sapientiæ divinæ ipsamque increatam sapientiam totam, quanta quanta est, cum divinitate hausit, eamdam hic in Evangeliis nobis communicat; ipsum, inquam, Verbum omniscium intellectus divini ore proprio hic sonat, hic loquitur, hic eructat mysteria æternis temporibus tacita et tot figuris legis et prophetarum adumbrata.

Methodus.

Modus autem et ratio dicendi atque disserendi in Evangeliis quam admirabilis! S. Dionysius Areopagita, in platonica et peripatetica philosophia instructissimus, S. Pauli discipulus, et christianæ theologiæ facile princeps, inter alios doctissimos libros tres præcipuos edidit. Primum inscripsit *De Divinis Nominibus*, in quo ea tantum nomina quæ perfectionem aliquam et excellentiam continent Deo convenire demonstrat, qualia sunt ens, bonum, pulchrum, perfectum. Secundum scripsit *De Mystica Theologia*, in quo nullum nomen Deo proprie convenire posse, et perfectius cognosci Deum per negantem quam affirmantem theologiam ostendit. Tertium edidit *De Symbolica Theologia*, in quo omnia nomina, quæcumque illa existant, Deo attribui posse ex Scripturis sacris demonstrat. Evangelia triplicem hanc theologiam sequuntur, sed maxime ultimam symbolicam, ad quam spectant tot metaphoræ, tot similitudines, tot parabolæ, in quibus Deus multas rerum species et hominum imagines, quasi Proteus quidam cœlestis, propter nos induit. Jam enim comparatur regi qui fecit nuptias filio suo, aut heroponenti rationem cum servis suis, aut duci venienti ad bellum cum decem millibus; nunc vero patrifamilias, nunc agricolæ, nunc pastori, nunc piscatori, nunc negotiatori, nunc fœneratori et aliis permultis quibus se Christus assimilare voluit, ut scipsum non tam vocibus quam rebus ipsis, ad eruditionem nostram, menti oculisque repræsentaret. Unde hic advertas in Evangeliis nos tum per verba, tum per facta Christi edoceri : « *Omnis* enim Christi *actio*, inquit S. Gregorius, *nostra est instructio*; et Dei proprium est, non tantum verbis, sed et rebus ipsis ac gestis, quasi alphabeto quodam, res divinas et evangelicas menti spectandas exhibere. »

Vindicat et aliam sibi hæc evangelicæ sapientiæ methodus dignitatem. Ita enim est a Spiritu sancto concinnata ut et rudes et simplices fructu lectionis ejus non destituantur, et magna et excelsa ingenia difficilia multa obscuraque, in quibus exerceri et desudare valeant, inveniant; quia neque semper aperta est, nec semper obscura : « Divinus enim sermo, » ait S. Gregorius, præfat. *in Job*, cap. IV, « sicut mysteriis prudentes exercet, sic plerumque superficie simplices refovet. Habet in publico unde parvulos nutriat, servat in secreto unde mentes sublimium in admiratione suspendat. Quasi quidam quippe est fluvius, ut ita dixerim, planus et altus, in quo et agnus ambulet, et elephas natet. » Nimirum Christi doctrina facilis et pervia est parvulis et studiosis, difficilis et impervia mentibus superbis, otiosis sibique præfidentibus. « Confiteor, ait ipse Christus, confiteor tibi, Pater, Domine cœli et terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis; ita, Pater, quoniam sic fuit placitum ante te. » *Matth.* XI.

In Scriptura agnus ambulat, elephas natat.

Hæc et plura ad oculum perspicies, si legem cum Evangelio per parallela et antitheta componas et opponas. Sub lege Prophetas cæterosque Veteris Testamenti libros accipio, sub Evangelio cæteros Novi Testamenti; Evangelium enim est quasi eorum basis et centrum. Sicut enim sol in medio lunæ, Mercurii, Veneris, Martis, Saturni et Jovis fulgidus resplendet, hique planetæ a sole lumen suum mutuantur, ac circa eum oberrantes quasi chorum, et, ut ita dicam, choream agunt; sic Evangelium quasi sol inter Apostolorum scripta coruscat, eisque suam lucem et fulgorem impertit. Quid enim sunt Petrus, Paulus, Jacobus, Joannes, Judas, nisi præcones et interpretes Evangelii? « Paulus, ait S. Hieronymus, ep. 61 *ad Pammach.*, tuba Evangelii, rugitus leonis nostri, flumen eloquentiæ Christianæ. » Quocirca Evangelii praxin tradunt Acta Apostolorum, doctrinam Epistolæ S. Pauli et cæterorum Apostolorum, prophetiam Apocalypsis; quæ enim Christus prædixit de Elia, Antichristo, judicio,

consummatione seculi signisque illis præviis, hæc fusius enarrat et explicat S. Joannes in Apocalypsi. Christus etenim in Evangelio, uti summus est legislator, apostolus, evangelista et doctor, ita et divinus est vates et propheta.

Antitheses legis et Evangelii. Prima.

PRIMA ergo antithesis legis et Evangelii est in auctore, quod legis auctor sit Moses, merus homo; Evangelii vero auctor sit Christus, verus Deus et homo. Ita Concilium Tridentinum, sess. 4: « Evangelium, ait, Dominus noster Jesus Christus, Dei Filius, proprio ore primum promulgavit. » « Lex, ait Apostolus, *Galat.* III, 19, ordinata est per angelos in manu mediatoris, » scilicet Mosis, qui medius et mediator fuit inter Deum et populum. Quare quantum Christus Mose et angelis, quantum Creator creaturis antecellit, tantum Evangelium præcellit legi. Christus enim, ut ait Apostolus, *Hebr.* I, 2, « cum sit splendor gloriæ et figura substantiæ ejus (Dei Patris), etc., sedet ad dexteram Majestatis in excelsis, tanto melior (præstantior) angelis effectus quanto differentius præ illis nomen hæreditavit. Cui enim dixit aliquando angelorum : *Filius meus es tu, ego hodie genui te?* » Et cap. III, 3 : « Amplioris enim gloriæ iste (Christus) præ Moyse dignus est habitus, quanto ampliorem honorem habet domo qui fabricavit illam. » Et id., 5 : « Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo ejus, tanquam famulus, in testimonium eorum quæ dicenda erant : Christus vero tanquam filius in domo sua. » Christo in Evangelio subservierunt angeli omnes, velut ejus administratorii spiritus. Unde S. Cyprianus (vel quisquis est auctor tract. *De Nativitate Christi*) : « A supernis, ait, legationibus (Gabrielis archangeli ad B. Virginem et ad Zachariam, patrem Joannis Baptistæ) incipit Evangelium, cujus primi dictatores angeli extiterunt. » Cæterum Christus ipse per se Evangelii est conditor. Idcirco enim deitatem suam nostra carne vestivit ut per illam ore suo Evangelium dictaret : « Nam, ut ait S. Joannes, cap. I, 17, lex per Moysen data est; gratia et veritas per Jesum Christum facta est. » Quid ergo est Evangelium? Est liber Christi, philosophia Christi, theologia Christi; est lætissimum Christi nuntium de redemptione, gratia et æterna salute generis humani e cœlo per ipsum allata ipsisque credentibus collata. Longe enim sublimiora et diviniora Christus ore suo locutus est quam per Mosen et prophetas locutus sit.

Quare Evangelium legere vel audire est ipsissimam vocem Filii Dei legere vel audire. Tanta ergo reverentia audiendum est Evangelium quanta Christus ipse, uti S. Antonium, S. Basilium, S. Franciscum similesque sanctos factitasse legimus. « Nos itaque sic audiamus Evangelium, quasi præsentem Dominum, » ait S. Augustinus, tract. 30 *in Joannem*; « sursum est Dominus, sed etiam hic est veritas Dominus. » Quocirca, dum Evangelium in templo legitur, omnes ei assurgant quasi Christum in eo venerantes simulque ad cœlum, quod in eo promittit, anhelantes; idque ex apostolorum sanctione. Audi S. Clementem, lib. II *Constit. Apost.*, cap. LXI : « Cum Evangelium legitur, omnes presbyteri, diaconi et laici assurgant cum magno silentio. » Extat et in eam sententiam aliud Anastasii pontificis decretum ad omnes Germaniæ et Burgundiæ episcopos, in hæc verba : « Significastis quosdam in ecclesia, quando leguntur Evangelia, sedere; » et paulo post : « Quod nullatenus deinceps fieri auctoritate apostolica mandamus; sed dum sancta Evangelia in ecclesia recitantur, sacerdotes et cæteri omnes præsentes, non sedentes, sed venerabiliter curvi in conspectu S. Evangelii stantes, dominica verba intente audiant et fideliter adorent. » Can. Apostol. *de Consecrat.*, dist. 1. Hanc assurgendi consuetudinem etiam in episcopis probat Isidorus Pelusianus, lib. I, *epist.* 136, his verbis : « Nam cum ipse verus pastor per adorandorum Evangeliorum apertionem accedit, tum demum episcopus assurgit atque imitationis habitum deponit, hinc nimirum Dominum ipsum, pastoralis artis ducem, ac Deum et herum adesse significans. » Sozomenus, lib. IX *Hist. tripart.*, cap. XXXIX, damnat ritum Alexandrinorum, apud quos, præter communem morem, non surgit episcopus dum Evangelia leguntur. Porro synodus VIII œcumenica, action. X, can. 3, Evangeliis honorem æqualem illi qui cruci Christi defertur, decernit : « Sacram, ait, imaginem Domini nostri Jesu Christi et omnium salvatoris æquo honore cum libro sanctorum Evangeliorum adorari decernimus. Sicut enim per syllabarum eloquia quæ in libro feruntur salutem consequuntur omnes, ita per colorum imaginariam operationem et sapientes, et idiotæ cuncti, ex eo quod in promptu est perfruuntur utilitate. Quæ enim in syllabis sermo, hæc et scriptura, quæ in coloribus prædicat et commendat. »

Evangelio quasi Christo loquenti omnes assurgunt.

Idem honor Evangelio et cruci Christi deferendus.

Secunda.

SECUNDA antithesis, consequens ex prima, petitur a doctrinæ præcellentia. Evangelii enim doctrina longe excedit eam quæ in Mose et lege reperitur. Lex Deum unum credendum colendumque proponit; Evangelium Deum unum in essentia, sed trinum in personis, amandum adorandumque prædicat : « Euntes, inquit Christus, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. » *Matth.* XXVIII. Fateor in lege et prophetis extare umbram mysterii S. Trinitatis; unde ex illis hausit Trismegistus suum illud oraculum : « Monas genuit Monadem, et in se reflexit ardorem; » sed mysterii veritatem non intellexit, non penetravit. Idipsum secuti platonici, sed non assecuti, errore arianismo simili veritatem contaminarunt, dum unum Deum summum, alios vero deos minores et inferiores statuerunt. Christi ortum, vitam, passionem, crucem, ascensionem, missionem Spiritus sancti, vocationem et conversionem omnium gentium tenuiter et obscure vaticinantur prophetæ; at Evangelium solide et clare hæc ipsa annuntiat. Dei præscientiam, providentiam, prædestinationem, omnipotentiam, charitatem immensam cæteraque attributa distincte et aperte pandit, non lex, sed Evangelium : « Deum, ait S. Joannes, cap. I, 18, nemo vidit unquam; unigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit. » Ideo enim Christus e sinu Patris in sinum matris factus homo descendit ut arcana Patris ipsi soli cognita nobis enuntiaret : nimirum hoc est « magnum pietatis sacramentum, quod, ut ait Apostolus, manifestatum est in carne, justificatum est in spiritu, apparuit angelis, prædicatum est gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria; » utique non in lege, sed in Evangelio. I *Timoth.* III, 16.

Tertia.

TERTIA. Lex est veluti umbra, Evangelium vero est ipsa veritas per legis typum adumbrata; quantum ergo umbræ præstat veritas verumque corpus, tantum Evangelium præstat lege. « Umbram enim habens lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum, » etc., ait Apostolus, *Hebr.* X, 1; et II *Cor.* X, 1 : « Patres nostri omnes, ait, sub nube fuerunt, et omnes in Moyse baptizati sunt in nube et in mari, et omnes eamdem escam spiritalem manducaverunt, et omnes eumdum potum spiritalem biberunt : bibebant autem de spiritali consequente eos petra; petra autem erat Christus, etc. Hæc autem omnia in figura contingebant illis. » Nimirum tot patriarcharum gesta, tot prophetarum oracula, tot visionum symbola, tot hostiarum sacrificia, tot baptismatum et cæremoniarum sacramenta, tot legum decreta sanguine animalium sancita erant umbræ, figuræ et typi quæ Christo præluderent eumque quasi in ænigmate et sub velamine rudi populo repræsentarent; Evangelium autem manifeste nobis Christum ejusque mysteria et sacramenta exhibet. Unde Apostolus, II *Cor.* III, 8 : « Nos vero omnes, inquit, revelata facie gloriam Domini speculantes, in eamdem imaginem transformamur, tanquam a Domini spiritu. » Hac de causa primam *ad Rom.* epistolam (1) Apostolus ita orditur : « Paulus, servus Jesu Christi, vocatus apostolus, segregatus in Evangelium Dei, quod ante promiserat per prophetas suos in Scripturis sanctis de Filio, etc. »

QUARTA. Lex erat nuntia timoris, Evangelium vero amoris. Lex enim mortem prævaricantibus intentabat, Evangelium præcipue præmium credentibus ostentat. Quare lex erat servorum; Evangelium est liberorum et filiorum. « Deus, inquit Paulus, idoneos nos fecit ministros novi Testamenti, non littera, sed spiritu. Littera enim occidit, spiritus autem vivificat. Quod si ministratio mortis (puta lex minans mortem) litteris deformata in lapidibus fuit in gloria, etc., quomodo non magis ministratio spiritus (Evangelium ministrans spiritum) erit in gloria? » II *Cor.* III, 6. Quid ergo est Evangelium? Est lex libertatis, lex spiritus, lex beneficentiæ et charitatis. Christus enim « pertransiit benefaciendo et sanando omnes oppressos a diabolo, quoniam Deus erat cum illo. » *Actor.* X, 38. Quocirca S. Joannes Eleemosynarius, patriarcha Alexandrinus, teste Leontio in ejus vita, cap. XXII, ad largissimas suas eleemosynas accensus fuit Evangelio, atque exemplo viri evangelici Serapionis Sidonii, cum in actis ejus legeret ipsum amictum suum dedisse egeno, et iterum paululum processisse illinc et frigus patienti obviasse, et illi tunicam præbuisse; unde quia nudus sedebat, tenens sanctum Evangelium, interrogatus a quodam : « Quis te expoliavit, Abba? » demonstrans sanctum Evangelium, ait : « Iste. » Alio quoque tempore hoc ipsum Evangelium vendidisse et dedisse eleemosynam; discipulo vero suo dicente : « Abba, Evangelium ubi est? respondisse illum : « Credo, fili, qui dixit mihi : *Vende quæ habes, et da pauperibus*, ipsum vendidi et dedi eis, ut in die judicii habeamus fiduciam abundantiorem apud Deum. » Et quia alias iterum vidua mulier petiisset ab eodem sancto Serapione eleemosynam, quoniam esuriebant filii ejus, et non habente eo aliquid omnino, tradidit se ei ut venderet eum ad mimos græcos, quos et christianos fecit in paucis diebus. Sic et S. Paulinus seipsum pro filio viduæ Wandalis in servitutem tradidit, ut imitaretur Christum, qui, cum esset Dominus gloriæ, in Evangelio propter nos pauperem et servum se fecisse legitur, ut nos sua paupertate et servitute ditaret liberosque efficeret. Palladius, in *Lausiaca*, cap. CXVI, narrat Bisarionem abbatem semper Evangelium sub axillis gestasse, ut ex eo quid agendum foret et qua ratione evangelice vivendum, disceret. Quare, cum in nudum incidisset, se vestibus suis spoliasse ut nudum vestiret. Cumque rogaretur : « Quis te nudavit? » protendisse Evangelium : « Hoc, inquit, me exuit. » Rursum, cum in alium egenum incurrisset, nec aliud haberet quod daret, ipsum Evangelii codicem vendidisse pretiumque egeno dedisse; cumque Dulas, ejus discipulus, quæreret : « Abba, ubi tuum est Evangelium? » respondisse : « Ne tristitia afficiaris; nam ut illic (in cœlo) habeamus fiduciam, vendidi ipsum sermonem qui mihi semper dicebat : *Vende quæ habes, et da pauperibus.* »

Serapion Evangelium vendit ut pauperi succurrat.

Simile fecit S. Paulinus.

Et Bisarion.

QUINTA. Lex bona terrena et caduca promittebat; Evangelium vero cœlestia et æterna. In lege non audis nisi pollicitationem abundantiæ olei, vini, mellis, pecorum, etc.; in Evangelio vero visionis et possessionis Dei, gaudiorum et bonorum sempiternorum. Josue induxit Hebræos in

(1) Eam *primam* dicit, non quod Paulus aliam ad Romanos scripserit, aut hæc cæteris tempore sit prior; sed, ut videtur, quod primo stet loco inter ejus epistolas.

terram tacte et melle manantem, sed terram morientium; Jesus vero christianos inducit in terram viventium, omni gratia et gloria splendentem, uti docet Apostolus, *Hebr.* IV, 8; unde, *Rom.* I, fidenter ait : « Non enim erubesco Evangelium. Virtus enim Dei est in salutem omni credenti, Judæo primum et Græco; » id est, deinde gentili. « Justitia enim Dei in eo revelatur ex fide in fidem, sicut scriptum est : *Justus autem ex fide vivit.* » Virtus ergo Evangelii docet et persuadet fidem, fides justificat, justitia salvat et beat.

Sexta. SEXTA. Lex erat onus grave; Evangelium vero leve. Audi Christum *Matth.* XI : « Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos. Discite a me, quia mitis sum et humilis corde. » Lex enim plurimas sanxit leges, easque triplices : morales, cæremoniales et judiciales, quarum pleræque transgressoribus mortem decernunt; at Evangelium pauca decalogo addidit præcepta, æque ac sacramenta; insuper eis annexuit copiam gratiæ Spiritus et consolationum cœlestium. Unde Isaias, cap. LXI, Christum ita inducit loquentem : « Spiritus Domini super me, eo quod unxerit Dominus me. Ad annuntiandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, prædicarem captivis indulgentiam et clausis apertionem. »

Septima. SEPTIMA. Lex erat via ad Christum et Evangelium; hoc vero legis est meta et terminus, nimirum « finis legis Christus ad salutem omni credenti. » *Rom.* X, 4. Quocirca S. Bernardus, hom. 1 super *Missus est*, docet Christum promissionis legis, velut seminis et florum, fuisse fructum. Fructus enim finis est ad quem semina tendunt et in quem desinunt. In Christum ergo, ut scopum, collimant Moses et Prophetæ; quare Evangelia pariter eorumdem sunt finis et scopus, omnesque illi ad Evangelia manu ducunt, Evangeliis continentur et explicantur.

Octava. OCTAVA. Lex data fuit solis Judæis, Evangelium omnibus Gentibus. Hinc Isaias, cap. LXIX, de Christo vaticinans : « Parum est, inquit, ut sis mihi servus ad suscitandas tribus Jacob, et fæces Israel convertendas. Ecce dedi te in lucem gentium ut sis salus mea usque ad extremum terræ. »

Rursum lex fuit temporaria, duravit enim duntaxat usque ad Evangelium; hoc vero permanebit semper eritque æternum. Audi Apostolum, *Hebr.* VII, 18 : « Reprobatio quidem fit præcedentis mandati, propter infirmitatem ejus et inutilitatem; nihil enim ad perfectum adduxit lex : introductio vero melioris spei, per quam proximamus ad Deum, etc., per eum qui dixit : *Juravit Dominus et non pœnitebit eum : tu es sacerdos in æternum.* » *Psal.* CIX.

Porro, ita miro modo a Christo compositum est Evangelium ut cuique hominum ætati, sexui, gradui conveniat, ut universalis sit liber, ac instar pandoræ sit universitas sapientiæ. Evangelium enim normam vitæ justæ et sanctæ, imo perfectæ, præscribit viris, feminis, pueris, conjugibus, viduis, virginibus, monachis, pastoribus, doctoribus, episcopis. Exempli sit instar quod ait S. Augustinus, lib. *De Vera Religione*, cap. XVI : « Tota vita Christi in terris per hominem, quem suscipere dignatus est, disciplina morum fuit; » omnia enim bona mundi, cum contempsit, contemnenda docuit; omnia mala mundi, dum perpessus est, perpetienda et superanda monstravit. Nihil enim Christus verbo docuit quod non exemplo monstravit. « Satellites voluptatum divitias perniciose populi appetebant : pauper esse voluit. Honoribus et imperiis inhiabant : rex fieri noluit. Carnales suos filios magnum bonum putabant : tale conjugium prolemque contempsit. Contumelias superbissime horrebant : omne genus contumeliarum sustinuit. Injurias intolerabiles esse arbitrabantur : quæ major injuria quam justum innocentemque damnari? Dolores corporis execrabantur : flagellatus atque cruciatus est. Mori metuebant : morte multatus est. Ignominiosissimum mortis genus crucem putabant : crucifixus est. Omnia quæ habere cupientes non recte vivebamus, carendo vilia fecit; omnia quæ vitare cupientes a studio deviabamus veritatis, perpetiendo dejecit. » Hucusque S. Augustinus.

Nona. NONA. Lex fuit imperfecta; Evangelium vero N quaquaversum, sive fidem, sive mores spectes, integrum est et perfectum. Judæi ergo sub lege fuere quasi alphabetarii; christiani vero sub Evangelio perfecti evadunt theologi. Audi Apostolum, *Galat.* IV, 3 : « Cum essemus parvuli, sub elementis mundi eramus servientes. At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus. » Quocirca S. Cyrillus, lib. IX *in Joan.* : « Oportebat, inquit, per Moysen tanquam puerum erudiri Israelem, qui puerilis adhuc et rudioris mentis erat; at per Christum, in quo omnes sunt thesauri sapientiæ et scientiæ reconditi, descriptam veram et consummatissimam nobis afferri scientiam. » Quinimo Christus, *Matth.* V, multa legis decreta reformavit, et ad meliorem virtutis pietatisque formam normamque revocavit. « Audistis, inquit, quia dictum est antiquis : Non perjurabis, reddes autem Domino juramenta tua. Ego autem dico vobis, non jurare omnino, neque per cœlum, quia thronus Dei est, neque per terram, quia scabellum pedum ejus est, etc. Sit autem sermo vester : est, est; non, non; quod autem his abundantius est, a malo est. Audistis, quia dictum est : Oculum pro oculo, et dentem pro dente. Ego autem dico vobis, non resistere malo, sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi et alteram, etc. Audistis, quia dictum est : Diliges proximum tuum, et odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis : Diligite

inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, et orate pro persequentibus et calumniantibus vos, ut sitis filii Patris vestri qui in cœlis est, qui solem suum oriri facit super bonos et malos, et pluit super justos et injustos. » Hac de causa S. Hieronymus (vel potius S. Paulinus, uti stylus indicat) Celantiæ, prænobili matronæ, conjugio tamen illigatæ, piæ vitæ regulam flagitanti, *epist.* 14, eidem respondens, Evangelii tramitem ut legat, assignat, ejusque qui dicit : « Ego sum veritas et via. » « Ad compendiosum, ait, quoddam commonitorium illa tibi Evangelii eligenda sententia est, et superscribenda cordi tuo, quæ ad totius justitiæ breviarium dominico ore profertur : *Omnia quæcumque vultis ut faciant vobis homines, hæc et vos facite illis.* Cujus præcepti vires exprimens, jungit ac dicit : *Hæc est enim lex et prophetæ.* » Et post nonnulla : « Ad omnem igitur actum, ad omne verbum, ad omnem etiam cogitatum hæc sententia retractetur; quæ tibi, quasi speculum quoddam paratum et ad manum semper positum, qualitatem tuæ voluntatis ostendat, ac etiam vel de injusto opere redarguat, vel de justo lætificet : quotiescumque enim talem in alterum habueris animum qualem in te ab altero servari cupis, æquitatis viam tenes; quoties vero talis erga alterum fueris qualem in te vis neminem, iter justitiæ dereliquisti. » Idem S. Hieronymus, epist. *ad Gaudentium*, eum qua ratione Pacatulam filiolam educet instruens : « Cum virguneulam, ait, septimus annus exceperit, discat memoriter Psalterium et Evangelia sui cordis thesaurum faciat. »

Decima. DECIMA. Lex præcepta duntaxat tradit, eaque naturæ conformia; Evangelium vero et præcepta, et consilia, et mixta ex præceptis et consiliis, illaque naturam transcendentia, paradoxa, supernaturalia et divina. Inter præcepta primas tenet illud novæ charitatis : « Mandatum novum, inquit, do vobis, ut diligatis invicem; sicut dilexi vos, ut et vos diligatis invicem. » *Joan.* XIII, 34.

In Evangelio est beatitudo. Consilia sunt : « Si quis te percusserit in dexteram maxillam, præbe illi et alteram. » Et : « Et qui vult tecum judicio contendere et tunicam tuam tollere, dimitte ei et pallium. » Et : « Quicumque te angariaverit mille passus, vade cum illo et alia duo. » *Matth.* V, 39, 40, 41. Mixta, id est partim præcepta, partim consilia, sunt : « Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur, » cæteræque octo beatitudines quas recenset S. Matth., cap. V, 3 et seq.

Quocirca S. Augustinus, serm. 112 *de Tempore*, docet beatitudinem hujus vitæ in sacris litteris et Evangelio consistere, idque demonstrat hoc argumento. « Beatitudo, ait, consistit in Dei cognitione et contemplatione; Dei cognitionem haurimus ex sacris litteris et Evangelio; ergo in iis eorumque studio et meditatione sita est beatitudo. » Quin et Christus ad Judæos : « Scrutamini, ait, Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere. » *Joan.* V, 39. Et cap. XVII, conversus ad Patrem : « Hæc est vita æterna ut cognoscant te solum Deum verum, et quem misisti Jesum Christum, etc. *Ego* enim *sum via, veritas et vita.* » « Sum *via* incipientium, *veritas* proficientium, *vita* perfectorum; sum *via* sanctæ conversationis, *veritas* doctrinæ divinæ, *vita* beatitudinis sempiternæ, » ait S. Leo. « Sequamur ergo », inquit S. Bernardus, serm. 2 *de Ascens.*, « sequamur, Domine, te per te ad te, quia tu es via, veritas et vita : via in exemplo, veritas in promisso, vita in præmio. » Causam dat S. Augustinus, serm. 112 *de Tempore* : « Quia, inquit, sacrarum lectio Scripturarum divinæ est præcognitio non parva beatitudinis. In his enim, quasi in quodam speculo, homo seipsum considerare potest, qualis sit, vel quo tendat. Lectio assidua purificat omnia, timorem incutit gehennæ, ad gaudia superna cor instigat legentis. Qui vult cum Deo semper esse, frequenter debet orare et legere; nam cum oramus, ipsi cum Deo loquimur; cum vero legimus, Deus nobiscum loquitur. »

Tota christiani sapientia, virtus, perfectio et felicitas in eo sita est, ut Christi doctrinam et vitam Evangelio descriptam hauriat, meditetur et moribus exprimat. Docet Christus veram justitiam et sanctimoniam consistere in interna mentis puritate et integritate, non in externa operum specie; in conscientia modesta et sancta coram Deo, non in pompa plausuque hominum; in humilitate, non in ostentatione; in honorum non ambitu, sed fuga et contemptu. Docet non resistere malo, sed diligere inimicos æque ac amicos. Quis Socrates, quis Aristoteles, quis Plato hæc intellexit? Docet terrena ut vilia et brevia despicere, anhelare ad cœlestia, ut qui mundo et seculo majores esse cœpimus, supra omnes mundi luctantis æstus et turbines mente et vita conversemur in cœlis, vivamus Deo, laboremus æternitati, ideoque in agone justitiæ, Deo et Christo spectante, ad propositam gloriæ palmam alacres procurramus, pro eaque vitam et sanguinem, si opus sit, libenter et generose profundamus. Quis sophorum hæc cognovit? Secuti sunt, et etiamnum sequuntur mundani famæ et gloriæ fumos, ambiunt honorum culmina, opibus et deliciis inhiant; Christi discipulus hoc fixum habet : « Mihi autem adhærere Deo bonum est; mihi vivere Christus est, et mori lucrum. »

Sublimia Evangelii dogmata.

Docet Christus se a Patre missum in terras triplici de causa, ut nimirum hominibus esset redemptor, doctor et vitæ exemplar. Redemptori amorem, doctori disciplinam, exemplari sequelam et imitationem debemus. Hæc est summa

Evangelii. « Evangelia, inquit S. Basilius, in princ. S. *Joannis*, Christum ipsum nobis repræsentant quasi spirantem, docentem, mira patrantem, dira patientem. » S. Antonius, teste S. Anastasio in ejus vita : « Evangelium, inquit, est epistola quædam Dei e cœlo emissa, » docens qua via ad cœlum tendere, quomodo Deo placere, qua ratione bene perfecteque vivere debeamus.

Evangelium est Dei epistola.

Clare et præclare S. Bernardus, serm. 1 *de Septem Paulus* : « Evangelium, inquit, speculum veritatis, nemini blandiens, nullum seducit ; talem in eo se quisque reperiet qualis fuerit, ut nec ibi timore trepidet ubi non est timor, nec lætetur cum male fecerit. » Eadem metaphora utitur D. Gregorius, lib. II *Moral.*, cap. I : « Scriptura, inquit, sacra mentis oculis quasi quoddam speculum opponitur, ut interna nostra facies in ipsa videatur. Ibi enim fœda, ibi pulchra nostra cognoscimus ; ibi sentimus quantum proficimus ; ibi a profectu quam longe distamus. » Consentit D. Ambrosius, serm. 20 *in Ps.* CXVIII, circa medium : « Evangelium, inquit, non solum fidei doctrina, sed etiam morum est magisterium et speculum conversationis. »

Undecima. Lex nudum præceptum intellectui proponit ; Evangelium simul cum præcepto voluntati gratiam ad illud implendum aspirat, juxta illud S. Leonis : « Juste instat præcepto, qui prævenit auxilio. » Christus enim, qui in Evangelio loquitur, non tantum exterius insonat auribus, sed et interius menti illabitur, illique soni externi sensum gustumque insinuat, ut quod vox suadet, hoc spiritus persuadeat : « Verba mea spiritus et vita sunt, » ait ipse, *Joan.* VI ; et Jeremias, cap. XXXI, quem citat Paulus, *Heb.* X : « Hoc, ait, testamentum quod testabor ad illos, dicit Dominus : dabo leges meas in cordibus eorum, et in mentibus eorum superscribam eas. » Cum ergo legimus Evangelium, loquitur nobis Christus ; cum oramus, nos ipsi loquimur Christo. Potuit una Evangelii vox : « Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, et da pauperibus, » magnum illum Antonium, jam tum juvenem nobilitate et opibus inclytum, tanto evangelicæ paupertatis amore incendere, ut e vestigio bonis omnibus, quibus ita impense cæci mortales inhiant, sese exueret, et cœlestem in terris vitam monastica professione complecteretur. Insonat Christus : « Omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit. » *Matth.* XIX, 29. « Hæc sunt verba (ait S. Bernardus, serm. *Ecce nos reliquimus omnia*) quæ contemptum mundi in universo mundo et voluntariam persuasere paupertatem ; hæc sunt quæ monachis claustra replent, deserta anachoretis ; » hoc classicum in Bethleem et mandras ad vexilla crucis excivit Hieronymos, Antonios, Franciscos ; tenerrimas et nobilissimas principes, Paulas, Melanias, Pelagias et mille agmina corporeorum angelorum : non miror. Miretur quis placitum S. Bernardi, qui, serm. 1 *in Septuag.*, non dubitat asserere eum qui verbum Dei cum fructu audit, legit, meditatur, signum habere et tesseram suæ prædestinationis ; et ne mirere, rationem affert : « Qui ex Deo est, ait Veritas, verba Dei audit : propterea vos auditis, quia ex Deo estis. » Quocirca S. Cæcilia, Romæ gloria, virginum dux, martyrum antesignana, semper Evangelium Christi gerebat in pectore, quod nec ignes, nec gladii, nec aculei ei extorquere potuerunt, quin per illud virginitatis et martyrii lauream non tantum ipsa sit assecuta, sed et sponsum Valerianum, fratremque Tiburtium plurosque alios ad eamdem erudierit et efformarit, ut de ea merito canat Ecclesia : « Cæcilia famula tua, Domine, quasi apis tibi argumentosa deservit. » S. Hilarionis hæreditas erat Evangelium propria manu descriptum, quod proinde moriens legavit Hesychio discipulo. « Octogesimo ætatis suæ anno, ait S. Hieronymus, cum absens esset Hesychius, quasi testamenti vice brevem manu propria scripsit epistolam, omnes divitias suas ei derelinquens, Evangelium scilicet, et tunicam, saccum, cucullum et palliolum. »

Ita cœnobitæ, anachoretæ, sancti omnes ab Evangelio suam quoque vitæ formam hauserunt ; multis non alius erat codex. S. Joannes Calybita librum unum Evangelii pro suo censu habuit, nec alium vitæ ducem, non alium doctorem philosophiæ tam sublimis, qua ita patriæ et parentum affectus vicit ut cosmopolitanus, ut ἀπάτωρ et ἀμήτωρ videretur. S. Benedictus, S. Franciscus, S. Augustinus, S. Basilius regulas suas et constitutiones monasticas ab Evangelio mutuati sunt. Hinc et S. Bernardus, serm. 43 *in Cantic.*, Evangelio acceptum refert omnem suum profectum a conversione sua. Hac de causa S. Hieronymus S. Eustochio, virgini religiosæ, præcipit diurnam et nocturnam hanc lectionem, « adeo ut tenenti codicem somnus obrepat, et cadentem faciem pagina sancta suscipiat. » De S. Paula vero quam miram sacrarum litterarum non tantum scientiam, sed et experientiam usumque commemorat ! Feminam diceres arcam testamenti, et armamentarium Evangelii. In periculis, ait S. Hieronymus, loquebatur : « Qui vult venire post me, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. » Cum eversio totius patrimonii nuntiabatur, aiebat : « Quid enim prodest homini si totum mundum lucrifecerit, animæ vero suæ detrimentum patiatur ? » Et : « Nudus exivi de utero matris. » In crebra infirmitate : « Quando infirma sum, tunc fortis sum. » Et : « Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, donec mortale hoc induat immortalitatem. » In mœrore cantabat : « Quare tristis es, anima mea, et quare conturbas me ? spera in Deo. » Invidia et probris appetita : « Cur non,

Ex Evangelio constitutiones monasticæ sumpsere.

ait, patientia livorem superem ? cur non humilitate frangam superbiam, et percutienti maxillam offeram alteram ? » Cum nimio fervore virtutum nonnullis videretur insana : « Theatrum, ait, facti sumus mundo, angelis et hominibus. » Et : « Nos stulti propter Christum ; sed stultum Dei sapientius est hominibus. » Cum eleemosynas profunderet seque ipsa nudaret : « Beati, ait, misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. » Et : « Facite vobis amicos de mammona iniquitatis » In sui contemptu : « Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo ; humilis premi potest, opprimi non potest ; palma est : quo eam magis deprimis, eo altius victricem comam attollit. Sola humilitas exaltat. » In *Paralipos.* : « Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem ; adulari non possum, palpones odi ; christiana libertas, sinceritas, veritas cum S. Baptista mihi vita sunt cariora. Et quid timeo hominem qui cras cinis erit et vermis ? » Ac plura, ad singulas vel tentationes, vel virtutes, vel vitia hac Dei armatura pectus obfirmans, prima in Bethleem angelicos virginum choros instruxit : tanti dux femina facti viros docuit opes, gloriam, regna, plausus, et omnia fortunæ ac mundi ludibria ridere, contemnere, pedibus premere. Hæc et plura S. Hieronymus sparsim, et iisdem fere verbis in *Epitaph. S. Paulæ*.

Duodecima. Evangelium fecit Apostoles

Duodecima. Lex nullos creavit apostolos ; Evangelium plurimos. Causa est quam paulo ante assignavi : « Vivus enim est sermo Dei, et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti, et pertingens usque ad divisionem animæ et spiritus, compagum quoque et medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cordis. » Evangelium enim hanc vim habet ut credentem mox sui propagandi satagentem, ideoque præconem et prædicatorem efficiat.

Exempla. Sanctus Chrysanthus, qui Romam multo suo et suorum sanguine purpuravit, lectione Evangelii assidua a gentilismo conversus ad Christum, ad eumdum et Dariam conjugem convertit, ac innumeros, ille viros, hæc mulieres, ad fidem et castitatem pellexerunt. Quocirca ipsi a Numeriano imperatore, post varia tormenta, ac post lupanar, in quo Dariam a stupro defendit leo a Deo immissus, vivi in terram defossi et saxis obruti gloriosum obiere martyrium, anno Domini 284, 25 octobr., qua die anniversariam eorum memoriam et lauream recolit et celebrat Ecclesia, præsertim Romana, quæ idem certaminis eorum ostendit sepulcrum et trophæum.

Germanorum apostolus, S. Bonifacius, anno a Virginis partu 730, Christi legem cum suis in Germania propagans, jugiter sacrum Evangelii codicem secum deferebat, adeo ut eum nec in martyrio dimitteret : quin cum in ejus caput Frisones ensem vibrarent, hunc codicem quasi spiritualem clypeum objecit, et illustri miraculo, licet ense acuto per medium sectus sit liber, nulla tamen littera ea sectione abolita est. S. Dominicus, fax illa Ecclesiæ, Prædicatorum parens, Evangelium S. Matthæi perpetuum habebat comitem, itaque terebat ut pene totum memoriter nosset ; cujus illud axioma : « Sine sacra Scriptura prædicator esse non potest. » Recte S. Gregorius in illud Jobi : *Habet argentum venarum suarum principia.* « Argentum, ait, est eloquii vel sapientiæ claritas ; venæ sunt sacræ Scripturæ ; ac si aperte dicat : Qui ad veræ prædicationis verba se præparat, necesse est ut earum origines a sacris paginis sumat, ut omne quod loquitur ad divinæ auctoritatis fundamentum revocet, atque in eo ædificium locutionis suæ firmet. » Hac de causa Evangelio S. Joannis immortuus est Ven. Beda, et pene animam agens, ut commentarium hunc absolveret, accito scriba : « Accipe, inquit, calamum, et festinanter scribe. » Et tandem : *Consummatum est*, ac cycnæum canens : *Gloria Patri, et Filio et Spiritui sancto*, placidissime spiritum emisit pro fide et labore Dei visione beandum, anno Domini 731. Quin et Carolus Imperator, uti corpore, ita sacrarum litterarum et rerum gestarum gloria magnus, sub obitum, coronato Aquisgrani Ludovico filio, totum se orationibus, eleemosynis et litteris dedit : ipse scilicet quatuor Evangelia ad græca et syra exemplaria egregie correxit, eisque vacavit ad ultimum usque vitæ agonem : codex ejus religiose Aquisgrani, ut ipse vidi, asservatur. Idem imitantur hæretici, velut catholicorum simiæ. De uno Philippo Melanchthone celebre est nusquam eum profectum esse, nusquam consedisse, non cœnasse, non prandisse, nisi a latere ei adesset codex Evangelii ; ita profanus, et ater hic terræ filius (1) hac larva, qua sapientiæ, qua sanctimoniæ multis fucum fecit. Sed missis sectariis ad orthodoxos apostolos redeamus. S. Barnabas, primus cum S. Paulo, Gentium apostolus, ad eas iturus, Evangelium S. Matthæi propria manu descriptum quaquaversum circumtulit, ac tandem pro eo martyr in Cypro occumbens, cum eodem, quasi cum pignore cœlestis resurrectionis ei promissæ, sepeliri voluit ; unde Evangelium hoc in pectore ejus repertum est sub Zenone Imperatore, uti habet ejus vita. S. Bartholomæus, teste Eusebio, lib. V *Histor.*, cap. X, 3, Matthæi Evangelium hebraice scriptum secum ad Indos detulit, ibique reliquit, ac post centum et amplius annos Pantenus illud ibidem repertum Alexandriam transtulit. Quis Saulum effecit Paulum ? Utique Evangelium. « Isti sunt viri, ait S. Leo, serm. 1 *de SS. Petro et Paulo*, per quos tibi, o Roma, Evangelium Christi resplenduit ; hi Evangelium a Christo sibi creditum tibi in

(1) Alludit ad Melanchthonis nomen (germ. Schwarzerde), quod, e vocibus μέλας et χθών, idem ac *nigra terra* sonat.

depositum tradiderunt, illudque suo sanguine obsignarunt, ut ipsum purum ac putum conserves, cæterisque Ecclesiis quasi magistra veritatis tradas et explices. Hoc est quod tibi inclamat Paulus, *ad Rom.* XV, 16 : *Ut sim minister Christi in gentibus sanctificans* (græce ἱερουργοῦν, id est consecrans, sacrificans) *Evangelium Dei, ut fiat oblatio gentium accepta et sanctificata in Spiritu sancto.* » Evangelium ergo et Evangelii prædicatio ac interpretatio est sacrificium; victima sunt Romani et gentes Evangelio credentes : hoc enim quasi victimam gratissimam evangelizando Deo obtulit; libamen est sanguis Pauli, quo hoc sacrificium rigatum et sancitum est. Idem, *ad Ephes.*, cap. III, 8 : « Mihi, ait, omnium sanctorum minimo data est gratia hæc, in gentibus evangelizare investigabiles divitias Christi, et illuminare omnes quæ sit dispensatio sacramenti absconditi a seculis in Deo, qui omnia creavit, ut innotescat principatibus et potestatibus in cœlestibus per Ecclesiam multiformis sapientia Dei. » Paulus ergo fuit doctor angelorum, docuit principatus et potestates Evangelium Christi, ait ibid. S. Chrysostomus. Idem, I *Cor.*, cap. IX : « Væ mihi est, si non evangelizavero. Quæ est ergo merces mea, quæ gloria? Ut Evangelium prædicans? sine sumptu ponam Evangelium, ut non abutar potestate mea in Evangelio. » Pauli ergo imitatores, asseclæ et cooperatores sunt qui Evangelium tractant, explicant, prædicant tam indigenis quam exteris, tam fidelibus quam infidelibus; quibus merito gratulatur Isaias, cap. LII, 7, et Paulus, *Rom.* X, 15 : « Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona! »

Superest ut in mores nostros et alienos hæc Evangelii dogmata conferamus; Evangelium enim est speculum in quo quisque faciem suam, æque ac alienam, intueatur, detergat, poliat et ornet. « Non sit, ait S. Augustinus, serm. 112 *de Temp.*, mora in faciendo quod intus sapitis intelligendo. Et ille beatissimus est qui divinas Scripturas vertit in opera, » ut divina Christi verba in divina ejus facta imitando transferat. Audi S. Bernardum *ad Milites Templi*, cap. XI : « Vita Christi vivendi mihi regula extitit. » Et D. Gregorius, lib. XXX *Moral.*, cap. XXX : « Deus, inquit, inter nos homo factus est, ut non solum nos sanguine fuso redimeret, sed etiam ostenso exemplo commutaret. » Planius adhuc et plenius D. Basilius in *Constitutionibus monasticis*, cap. II : « Omnis actio, inquit, omnis item sermo Salvatoris nostri Jesu Christi excolendæ pietatis virtutisque obeundæ regula est. Propter hoc enim humanam naturam suscepit ut in se, velut in tabula quadam, veram nobis pietatem ac virtutem depingeret, eamque omnibus nobis ante oculos statutam, unicuique pro viribus imitandam, ceu archetypum, proponeret. » Christus enim est « et ω, primus et ultimus. *Apoc.* I, 4. « Primus æternitate, ait S. Ambrosius, ultimus humilitate. » Unde ab Isaia, cap. XXXV, 3, vocatur *novissimus virorum*; hebr. : *desitio vel cessatio virorum.* « O novissimum, exclamat S. Bernardus, et altissimum! o humilem et sublimem! o opprobrium hominum et gloriam angelorum! » Imitemur igitur ex Evangelio evangelice, id est angelice vivere. Christus enim quasi angelus e cœlo descendit ut homines angelicam doctrinam æque ac vitam doceret, imo ex hominibus angelos, et quasi deos quosdam efficeret. « Ecce ego, ait ipse per *Malach.*, cap. III, mitto angelum meum, et præparabit viam ante faciem meam, et statim veniet ad templum suum dominator quem vos quæritis, et angelus testamenti quem vos vultis. » Quare ab ipso, qui æterna est Patris sapientia, assidue lumen postulandum, spiritus et gratia, ut ipse, qui olim in medio doctorum sacræ Scripturæ consedit, Evangelium inchoaturus, etiam nunc idem docentibus æque ac discentibus pandat, ut illud intelligamus, et intellectum actionibus christianis compleamus. Hoc enim ei est volupe. « Nesciebatis, ait, quia in his quæ Patris mei sunt, oportet me esse? » in Scripturis utique priscis, quæ mihi et Evangelio præluserunt, de quibus audio et sciscitor scribas et legis doctores, ut ex iis me Christum et Messiam a Patre missum agnoscant. Dicamus ergo et identidem dicamus, si non pari, certe simili devotionis affectu, cum S. Augustino, lib. IV *De Trinit.*, cap. I : « In hoc genere hominum (qui dolorem habent peregrinationis suæ ex desiderio patriæ, et conditoris ejus beati Dei), in familia Christi tui, Domine Deus meus, inter pauperes tuos gemo : da mihi de pane tuo respondere hominibus qui non esuriunt et sitiunt justitiam, sed satiati sunt et abundant. Satiavit autem illos phantasma eorum, non veritas tua, quam repellendo resiliunt, et in suam vanitatem cadunt. Ego certe sentio quam multa figmenta pariat cor humanum. Et quid est cor meum, nisi cor humanum? sed hoc oro Deum cordis mei ut nihil ex eis figmentis pro solido vero eructem in has litteras, sed inde veniat in eas quidquid per me venire potuerit, unde mihi quamvis projecto a facie oculorum suorum et de longinquo redire conanti per viam quam stravit humanitati divinitas Unigeniti sui, aurora veritatis ejus aspergitur. » Et paucis interjectis : « Omnino enim Dei essentia, quæ est, nihil mutabile habet, nec in æternitate, nec in veritate, nec in voluntate, quia æterna ibi est veritas et æterna charitas; et vera ibi est charitas, vera æternitas; et chara ibi est æternitas, et chara veritas. »

Aperi nobis, Domine Jesu, arcana veritatis veræque charitatis tuæ, qui habes clavem David, qui aperis et nemo claudit, claudis et nemo aperit, ut illam clare cognoscamus, cognitam colamus et diligamus, dilectam opere exerceamus, quia tu es amor noster, desiderium nostrum, vita et beatitudo nostra. Amen.

CAPUT II.

DE EVANGELIORUM NUMERO, ORDINE, DISSONANTIA ET CONSONANTIA.

Permulti olim scripsere Evangelia, præsertim hæretici, illaque apostolis supposuerunt et eorum nomine insignierunt, ut illis indeque suæ hæresi auctoritatem conciliarent : « Unde a diversis auctoribus edita, ait S. Hieronymus, procem. *in S. Matth.*, diversarum hæreseon fuere principia, ut est illud juxta Ægyptios, et Thomam, et Matthiam, et Bartholomæum, duodecimque Apostolorum, Basilidis atque Apellis, ac reliquorum, quos enumerare longissimum est : cum tantum impræsentiarum hoc necesse sit dicere extitisse quosdam qui, sine spiritu et gratia Dei, conati sunt magis ordinare narrationem quam historiæ texere veritatem. Quibus jure potest illud propheticum coaptari : *Væ qui propretant de corde suo, qui ambulant post spiritum suum; qui dicunt* : Dicit Dominus, et Dominus non misit eos; de quibus et Salvator in Evangelio Joannis loquitur : *Omnes qui ante me venerunt fures, et latrones fuerunt.* » Et post plura : « Quibus cunctis perspicue ostenditur quatuor tantum debere Evangelia suscipi, et omnes apocryphorum noenias mortuis magis hæreticis quam ecclesiasticis cavendas. » Igitur hæc quatuor duntaxat sunt Evangelia canonica; ut talia enim ea probavit Ecclesia ex doctrina et traditione Apostolorum. Nam Evangelium S. Marci probavit S. Petrus; S. Lucæ Paulus; S. Matthæi chorus apostolorum, qui abituri in suas provincias illud secum detulerunt; S. Joannis omnes Asiæ episcopi cæterique fideles. Citant Origenes et S. Hieronymus subinde Evangelium secundum Hebræos quasi S. Matthæi : quare illud idem fuisse videtur cum Evangelio S. Matthæi, sed additionibus variis, iisque inanibus, hinc inde depravatum; unde auctoritas ejus est dubia et incerta : transtulit tamen illud ex hebræo in latinum S. Hieronymus. Audi de eo ipsum in *Catalogo virorum illustrium*, in *Jacobo*, fratre Domini : « Evangelium quod appellatur secundum Hebræos a me nuper in græcum latinumque sermonem translatum, quo Origenes sæpe utitur, post resurrectionem Salvatoris de Jacobo sic refert : *Dominus autem cum dedisset sindonem servo sacerdotis, ivit ad Jacobum, et apparuit ei; juraverat enim Jacobus se non comesturum panem ab illa hora qua biberat calicem Domini, donec videret eum resurgentem a mortuis.* Rursusque post paulum : *Afferte, ait Dominus, mensam et panem;* statimque additur : *Tulit panem, ac benedixit, et fregit, et dedit Jacobo Justo, et dixit ei* : Frater mi, comede panem tuum, quia resurrexit Filius hominis a dormientibus. » Hæc Hieronymus, qui in eodem libro, de Ignatio loquens, inquit : « Ignatius unam ad Smyrnæos scripsit epistolam, in qua de Evangelio quod nuper a me translatum est, super persona Christi ponit testimonium, dicens : *Ego vero et post resurrectionem eum in carne vidi, et credo quia sit. Et quando venit ad Petrum et ad eos qui cum Petro erant, dixit eis* : Ecce palpate, quia ego dæmonium non sum incorporale; *et statim tetigerunt, et crediderunt eum.* » Insuper Origenes, tom. II, *in Joan.*, ex Evangelio hoc citat illud : « Dixit Christus : *Modo accepit me mater mea, Spiritus sanctus, uno capillorum, et me in montem magnum Thabor portavit.* » Quæ quidem sententia, nisi candide consideretur, videtur continere hæresim gnosticorum valentinianorum, asserentium Spiritum sanctum esse matrem Christi.

Origenes tamen hoc ita excusat, quod Spiritus sanctus vocetur mater non generatione, sed imitatione, quia imitatur patrem ejusque voluntati se conformat : quæ excusatio videtur frigida. Beda quoque hoc Evangelium laudat, et a veteribus probatum asserit. Utut est, certum est non esse canonicum, nec habere auctoritatem S. Scripturæ. Porro Evangelium hoc secundum Hebræos vocatur quoque Evangelium Nazaræorum, quia eo Nazaræi utebantur. Audi S. Hieronymum *in Matth.*, cap. XII, 13, ubi agitur de manu arida a Christo sanata : « In Evangelio, inquit, quo utuntur Nazareni et Ebionitæ (quod nuper in græcum de hebræo sermone transtulimus, et quod vocatur a plerisque Matthæi authenticum), homo iste qui aridam habet manum cæmentarius scribitur; istiusmodi vocibus auxilium precans : *Cæmentarius eram manibus victum quæritans : precor te, Jesu, ut mihi restituas sanitatem, ne turpiter mendicem cibos.* »

Evangelium secundum Hebræos non est canonicum.

Quatuor tantum Evangelia.

Unde?

Porro Nazareni fuere Judæi ad Christum conversi, qui cum Evangelio servantes legem Mosis, ab Ecclesia ejecti sunt, ac Evangelium hebraicum S. Matthæi, quod primo purum intactumque servarunt, additionibus quibusdam vitiasse videntur, æque ac fecere Ebionæi et Carpocratiani.

Quæres cur præcise quatuor sunt Evangelia et Evangelistæ, non plures, non pauciores. Varii varias dant causas.

Cur quatuor Evangelia.

Primo S. Augustinus, lib. I *De Consensu Evang.*, cap. II, respondet id factum esse ob quatuor mundi plagas, quibus prædicandum erat Evangelium : « Quoniam, inquit, quatuor sunt partes orbis terræ, per cujus universitatem Christi Ecclesiam dilatari ipso sui numeri exordio quodammodo declararunt. »

Respondet. Primo.

Secundo : hi quatuor sunt velut « quatuor columnæ Ecclesiæ, in quibus velut in quadrato lapide sanctæ fidei structura consurgit, » ait S. Gregorius, lib. I, *epist.* 24. Ædificia enim quadrata forma fiunt, ut sint firma. Unde et cœlestis

Secundo.

Jerusalem in quadro posita dicitur. *Apoc.* XXI, 16.

Tertio. *Tertio*, quia quaternarius est numerus solidus et quadratus; hic ergo significat Evangeliorum soliditatem et perfectionem. Unde Philo, lib. *De Mundi opificio*, ait « quaternarium numerum primum solidi naturam ostendere; nam in unitate censetur punctum, in binario linea; ubi accessit latitudo, fit superficies ad ternarium pertinens; hæc quominus sit corpus natura solidum una destituitur altitudine, qua juncta ad ternarium fit quaternarius. » D. item Augustinus, lib. LXXXIII *Quæstionum*, quæst. 57: « Progressio, ait, a puncto ad longitudinem, a longitudine ad latitudinem, a latitudine ad altitudinem, soliditatem corporis facit, quæ rursus quaternario numero continetur. » « Præterea nec illud ignorandum, ait Philo, quod primus numerorum quatuor quadrangulus est, pariter par, mensura æquabilitatis et justitiæ, indeque omnis virtutis. » Quocirca Aristoteles, lib. I *Rhetor.*, cap. XII, virum perfectum comparat quadrato. Nam hic numerus est primus pariter par, tanquam justi æquique mensura. Idem continet trinam solidi corporis cum puncto dimensionem. Denique quaternarius est denarii, qui omnium est perfectissimus, causa, basis et fons. Nam numeri omnes ab unitate usque ad quaternarium, si eidem addantur, faciunt denarium: scilicet, adde 1, 2, 3, 4, efficies decem.

Quarto. *Quarto*: alii assignant causam quod totidem, scilicet quatuor litteræ sint in nomine Dei tetragrammato יהוה, quatuor primaria Dei attributa, quæ Evangeliis explicantur, repræsentantes. Alii, quia quatuor sunt flumina paradisi. Ita S. Augustinus, lib. XIII *De Civit.*, cap. XXI, et S. Hieronymus, in prologo *S. Matthæi*. Verum hæc omnia mystica et symbolica sunt; unde hisce similes causas, vel potius analogias symbolicas ad viginti recenset noster Joannes de la Haye in *Apparatu Evangelico*, cap. XXIX.

Quinto. Genuine. *Quinto* ergo, ad litteram propria et genuina causa est quod, sicut in aula cœlesti sunt quatuor cherubini, quasi principes et sapientes Dei, sic in Ecclesia terrestri decuit esse quatuor Evangelistas, quasi principes et cherubinos Christi. Id ita esse patet *Ezech.*, I, ubi ipse quatuor hosce cherubinos cum quatuor stemmatibus quatuor Dei attributa repræsentantibus depingit. Adde duos Evangelistas initio sui Evangelii duas describere Christi naturas, scilicet Matthæus humanam, Joannes divinam; duo vero reliqui duplicem Christi dignitatem, scilicet Marcus regiam, Lucas sacerdotalem: ita Rupert. in cap. I *Ezech.*, cap. VII. « Christus enim est homo nascendo, vitulus moriendo, leo resurgendo, aquila ascendendo, » ait S. Hieronymus, præfatione *in Marcum*, vel quisquis est auctor; stylus enim indicat non esse S. Hieronymi. Hic ergo currus cherubicus est quadriga Evangelii, a quatuor equis, id est Evangelistis agitata et toto orbe circumacta. Quocirca per quatuor cherubinos, quos vidit Ezechiel, cap. I, et S. Joannes, *Apoc.*, cap. IV, quatuor Evangelistas significari docent S. Hieronymus, S. Athanasius, S. Augustinus, S. Irenæus, S. Gregorius, S. Ambrosius, Beda, cæteræque Patres et interpretes unanimi consensu.

Quatuor Evangelia quatuor cherubini.

Audi S. Hieronymum, epist. 103 *ad Paulinum*: « Matthæus, Marcus, Lucas et Joannes, quadriga Domini, et verum cherubim, quod interpretatur scientiæ multitudo: per totum corpus oculati sunt, scintillæ emicant, discurrunt fulgura, pedes habent rectos et in sublime pendentes, terga pennata et ubique volitantia. Tenent se mutuo, sibi perplexi sunt, et quasi rota in rota volvuntur et pergunt quocumque eos flatus Sancti Spiritus perduxerit. »

Jam vero cherubini Ezechielis quaternas habebant facies et formas, scilicet leonis, vituli, hominis et aquilæ. Unde S. Joannes, *Apocal.* IV, illos vocat quatuor animalia: « Animal primum, inquit, simile leoni, et secundum simile vitulo, et tertium simile homini, et quartum simile aquilæ volanti. » Et post paululum: « Plena erant, inquit, oculis, et requiem non habebant, die ac nocte dicentia: Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, et qui est, et qui venturus est. »

Leo denotat S. Marcum, cujus facies, id est, initium Evangelii est clamor et rugitus S. Joannis Baptistæ in deserto: « Pœnitentiam agite, appropiavit enim regnum cœlorum. » Vitulus denotat S. Lucam, qui Evangelium suum orditur a sacerdotio veteri (cujus victima erat vitulus) Zachariæ, qui pater fuit Baptistæ. Homo denotat S. Matthæum, qui incipit ab humana Christi genealogia. Aquila denotat S. Joannem, altissime e terra in cœlum instar aquilæ se librantem, et illud divinitatis exordium intonantem: « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat verbum, » ut merito S. Dionysius Areopagita, epist. ad eumdem S. Joannem, ipsum vocet *solem Evangelii*, ejusque Evangelium nuncupet memoriam et renovationem theologiæ illius quam ipse recumbens in pectore Christi ex eo hausit, ac Evangelio, quasi solis radio, posteris intuendam reliquit. Audi S. Hieronymum, proœmio in *S. Matth.*: « Hæc igitur quatuor Evangelia multo ante prædicta, Ezechielis quoque volumen probat, in quo prima visio ita contexitur: *et in medio sicut similitudo quatuor animalium*; et vultus eorum facies hominis, et facies leonis, et facies vituli, et facies aquilæ. Prima hominis facies Matthæum significat, qui quasi de homine exorsus est scribere: *Liber generationis Jesu Christi, filii David, filii Abraham.* Secunda Marcum, in qua vox leonis in eremo rugientis auditur: *Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus.* Tertia vituli, quæ Evangelistam Lucam a Zacharia sacerdote sumpsisse initium præfigurat. Quarta Joannem

Leo est Marcus.

Cur? Vitulus est Lucas.

Homo est Matthæus.

Aquila est Joannes.

Evangelistam, qui, assumptis pennis aquilæ ad altiora festinans, de verbo Dei disputat. » Porro quatuor hæc animalia primaria quatuor Christi attributa, et quasi stemmata significant: nimirum leo fortitudinem regiam, quam vel maxime in resurrectione ex morte et sepulcro ostendit; sicut enim leo rex est animalium, sic Christus rex est fidelium, imo omnium hominum et angelorum. Vitulus notat ejusdem sacerdotium, quod ipse, in cruce seipsum holocaustum et victimam pro peccato Deo Patri offerens, peregit et consummavit; homo ejusdem humanitatem ex Virgine assumptam, ejusque dicta factaque; aquila, divinitatem et ascensum in cœlum. Singula hæc animalia quaternas habebant facies, eo quod initia aliorum trium evangelistarum, adeoque totam narrationis evangelicæ seriem quartus quisque complectatur, ut recte notavit Primasius. Vide dicta *Ezech.* I, 28 et *Apocal.* IV. Paulo aliter hæc quatuor assignavit S. Augustinus, lib. I *De Consensu Evang.*, cap. III, et lib. IV, c. XIX; ac S. Hieronymus, lib. I *contra Jovin.*, et Rupertus: « Matthæus, inquiunt, præcipue commendat regiam in Christi humanitate dignitatem, Marcus prophetiam, Lucas sacerdotalem, Joannes divinam; Christus enim fuit rex, propheta, sacerdos et Deus. »

Christi quatuor stemmata.

Jam quoad ordinem temporis, primus Evangelium scripsit S. Matthæus, secundus S. Marcus, tertius S. Lucas, quartus S. Joannes. Audi S. Hieronymum, proœmio *in S. Matth.*: « Primus omnium Matthæus est publicanus, cognominatus Levi, qui Evangelium in Judæa hebræo sermone edidit ob eorum vel maxime causam qui in Jesum credituri ex Judæis, et nequaquam legis umbram succedente Evangelii veritate servabant. Secundus Marcus, interpres apostoli Petri, et Alexandrinæ Ecclesiæ primus episcopus, qui Dominum quidem Salvatorem ipse non vidit, sed ea quæ magistrum audierat prædicantem juxta fidem magis gestorum narravit quam ordinem. Tertius Lucas medicus, natione Syrus, Antiochensis, cujus laus in Evangelio, qui et ipse discipulus apostoli Pauli, in Achaiæ Bœotiæque partibus volumen condidit, quædam altius repetens, et, ut ipse in proœmio confitetur, audita magis quam visa describens. Ultimus Joannes apostolus et evangelista, quem Jesus amavit plurimum, qui, supra pectus Domini recumbens, purissima doctrinarum fluenta potavit, et qui solus de cruce meruit audire: *Ecce Mater tua.* » Audi S. Augustinum, lib. I *De Consensu Evang.*, cap. II: « Primum, inquit, Matthæus, deinde Marcus, tertio Lucas, ultimo Joannes. Unde alius eis fuit ordo cognoscendi atque prædicandi, alius autem scribendi. Ad cognoscendum quippe atque prædicandum, primi utique fuerunt qui secuti Dominum in carne præsentem, dicentem audierunt facientemque viderunt, atque ex ejus ore ad evangelizandum missi sunt; sed in conscribendo Evangelio, quod divinitus ordinatum esse credendum est, ex numero eorum quos ante passionem Domini elegit, primum atque ultimum locum duo tenuerunt. Primum Matthæus, ultimum Joannes, ut reliqui duo, qui ex illo numero non erant, sed tamen Christum in illis loquentem secuti erant, tanquam filii amplectendi, ac per hoc in loco medio constituti, utroque ab eis latere munirentur. Horum sane quatuor solus Matthæus hebræo scripsisse perhibetur eloquio, cæteri græco. »

Insuper tam apposite hi quatuor scripsere dicta gestaque Christi ut musicam diatessaron harmoniam efficere videantur; sic enim quisque scribit ut ab aliis stylo dissonet, sed sensu et reipsa consonet. Quod enim unus tacet, alter supplet; quod hic concise perstringit, alter enucleate exponit; quod ille obscure indicat, iste clare enuntiat. Audi S. Augustinum loco jam citato: « Et quamvis singuli suum quemdam narrandi ordinem tenuisse videantur, non tamen unusquisque eorum velut alterius præcedentis ignarus voluisse scribere reperitur, vel ignorata prætermisisse quæ scripsisse alius invenitur, sed sicut unicuique inspiratum est, non superfluam quoque cooperationem sui laboris adjunxit. »

Plura hac de re dicam in canonibus quos mox subjungam, ubi quam dispar sit eorum paritas, concors discordia, ostendam, ac simul quam suavem hæc discors eorum concordia efficiat historiæ melodiam et concentum demonstrabo.

Denique hæc evangelistarum diaphonia « maximum est testimonium veritatis, » ait S. Chrysostomus, præfat. *in S. Matth.*: « Si enim ex toto et omnibus consonarent, et cum nimia diligentia atque cura usque ad tempora et loca omnia, usque ad singula æqualiter verba concurrerent, nemo inimicus credidisset unquam, non eos communi ad decipiendum consilio congregatos quasi ex humana quadam compositione evangelium condidisse; non enim simplicitatis tam sollicitam consonantiam indicarent. » Et post nonnulla: « Sive enim unus quilibet universa dixisset, superfluus jam fuisset numerus cæterorum; sive varia omnia inter se scripsissent, ac nova omnia, nullum potuisset convenientiæ apparere documentum: propterea et communiter multa dixerunt, et nihilominus quisque proprium aliquid ac speciale conscripsit; et ne superflue et importune aliquid videretur adjectum si nihil adderetur novi, nec tota rerum fides adduceretur in dubium si omnia diversa dixissent. »

CAPUT III.

DE INTERPRETIBUS EVANGELIORUM.

Syriaca Evangeliorum ex græco, ut videtur, interpretatio extat in Bibliis Regiis. Arabica cum traductione latina impressa est Romæ, in typo-

UNIVERSIDAD DE NUEVO LEON
Biblioteca Universitaria y Tellez

graphia Medicea, anno Domini 1591. Utramque crebro citabo.

Romæ pariter, in bibliotheca Vaticana et in nostra collegii Romani, reperi Evangelia coptice sive ægyptiace, æthiopice et persice conscripta, illaque vetusta; mox enim a Christi temporibus Evangelium in Ægyptum illatum est a S. Marco, in Æthiopiam a S. Matthæo, in Persidem a Simone et Juda. Unde in his regionibus floruit tum evangelica fides, vita et perfectio. Quocirca ibidem extitere tot examina SS. monachorum, æque ac fortissimorum martyrum. Evangelium persicum a R. P. Hieronymo Xaverio, Societatis Jesu, cognato S. P. Francisci Xaverii, ex civitate Agra, quæ est regia regis Mogor, quasi pretiosum donum et insigne antiquitatis monumentum, transmissum est ad collegium Romanum, ubi illo usus sum. Codex hic ex originali transcriptus est anno 790 Maurorum, quos scilicet Mauri numerant ab ortu suæ sectæ Mahometis, quæ cœpit anno Christi 591. Annus ergo 790 Maurorum est annus ab ortu Christi 1381, quo transcriptus est hic codex. Sed originale ipsum longe est antiquius : unde et perplura habet vocabula persica, valde iis quibus nunc Persæ utuntur dissimilia. His omnibus subinde utar, sed sobrie et cum grano salis; non enim habent istam auctoritatem et fidem quam obtinent Evangelia græca et latina; illa tamen confirmant, et subinde illustrant. Porro Romæ sunt Æthiopes sive Abyssini, ideoque juniores ex eis sacerdotes collegium Romanum frequentant; sunt et aliarum linguarum periti : in urbe enim est orbis. Hi mihi Evangelia suæ gentis et linguæ interpretati sunt, ac præsertim R. P. Athanasius Kircher, Societatis nostræ, linguarum orientalium peritus, uti patet ex earum Lexico, quod nuper edidit.

Porro esto S. Matthæus prædicarit in citeriori Ethiopia, quæ vicinior est Ægypto, hodieque *Sonnar* nuncupatur, ubi nigriores sunt Æthiopes, ac mortuus dicatur in civitate Luah, ubi etiam nunc templa in honorem S. Matthæi extant; tamen reliqua Æthiopia, sive Abyssia, Evangelia cæterasque SS. Scripturas, æque ac fidem Christi, acceptæ refert cuidam monacho Æthiopi, cui nomen Aba Salama, id est Pater pacis, eo quod verum pacem et salutem eis attulerit. Hic educatus apud Arabes orientales, ab eis christianam fidem et S. Scripturam hausit, ac deinde universæ Æthiopiæ easdem communicavit; unde ejus habetur apostolus. Quocirca æthiopica S. Scripturæ versio cum arabica, ceu matrice sua, consentit.

Plurimi priscis temporibus, æque ac posterioribus et modernis, commentarios scripsere in Evangelia (nonnulli in omnia, plures in unum aliquod), illaque suis commentationibus illustrarunt : nimirum Origenes, S. Hieronymus, S. Augustinus, S. Ambrosius, S. Cyrillus, S. Chrysostomus, S. Gregorius, Beda, Theophylactus, Euthymius. Audi S. Hieronymum, procœmio *in Matthæum* : « Legisse me fateor ante annos plurimos in Matthæum Origenis viginti quinque voluminа, et totidem ejus homilias, commaticumque interpretationis genus; et Theophili, Antiochenæ urbis episcopi, commentarios, Hippolyti quoque martyris, et Theodori Heracleotæ, Apollinariique Laodiceni ac Didymi Alexandrini; et latinorum Hilarii, Victorini, Fortunatiani opuscula, e quibus, etiamsi parva carperem, dignum aliquid memoria scriberetur. »

Recentiorum pene infinitus est numerus. Hic ergo interpretum copia parit eligendi inopiam, ut lector dicat cum prisca Niobe :

Inopem me copia fecit. Ovid.

Inter tam varios enim in sensu evariantes nescis quem præferas et sequaris. Multi quoque ita prolixi sunt ut non studiosi modo, sed et doctores qui toti S. Scripturæ vacant iis evolvendis tempus et otium æque ac capitis robur viresque requirant. Eminent Alphonsus Tostatus, episcopus Abulensis, qui quatuor ingentes tomos in unum S. Matthæum elucubravit; Cornelius Jansenius, episcopus Gandavensis; Franciscus Lucas, decanus Audomarensis; ac e Societate nostra Alphonsus Salmeron, Joannes Maldonatus, Franciscus Toletus, Sebastianus Barradius. Jansenius interpretandi soliditate excellit; Lucas in linguis græca, hebræa, chaldæa, syriaca; Salmeron in adaptandis parabolis; Toletus maturitate judicii; Barradius in moralibus, quæ meditationi æque ac concioni subserviunt. Novatores quoque ac sectarii plurimi in Evangelia commentati sunt. Tanta enim Evangeliorum apud omnes semper fuit veneratio, ut nostro ævo Lutheri asseclæ nuncupari voluerint evangelici, cum revera essent cacangelici, ac nemo divinam Evangeliorum auctoritatem in dubium revocare ausus sit præter maniacos, manichæos, Ebionem, Cerinthum, Carpocratem, Marcionem, et nostros enthusiastas, anabaptistas et servetanos; hæretici, inquam, innumeri Evangelia suis commentis insignierunt, aut potius temerarunt et vitiarunt, ut Lutherus, Calvinus, Zuinglius, Beza, Pelicanus, adeo ut Augustinus Marloratus, eorum symmystes, ex eorum viginti facile celebrioribus catenam contexuerit.

Qui interpretes in quo excellant ?

Hosce ergo evolvi, partim cum Lovanii anno Domini 1600, partim cum Romæ publice in scholis Evangelia pertractarem, docerem et dictarem; ac nunc evolvo eos qui posterius in illa scripserunt. Jam enim senior, ætatem pene omnem in hac sacræ Scripturæ palæstra discenda contrivi, ac a quadraginta fere annis illam qua docendo, qua scribendo docere satago. Nemo enim in arte tam vasta, tam sublimi et difficili potest esse magister et doctor, nisi qui ante studendo in ea diu fuerit doctorum discipulus; nimirum « divinatio in ore doctoris, in doctrina non errabit os ejus. »

Denique bipartitus fuit, et Evangelia explicandi modus et ratio. Prior multorum olim et etiamnum, ut scilicet quatuor SS. Evangelia sibi invicem apte intexentes, ex iis unum monotessaron pulchra harmonia contexerent. Fecit id primus Theophilus septimus a S. Petro, Antiochiæ episcopus, inquit S. Hieronymus *ad Algasiam*; deinde Tatianus, encratitarum parens; tertio Ammonius, quem, ut ait S. Hieronymus, secutus est Eusebius Cæsariensis : recentiores multi id imitati sunt, sed magna præ cæteris laude Cornelius Jansenius. Posterior est eorum qui Evangelia sigillatim ex ordine sunt prosecuti, et etiamnum prosequuntur. Posteriores hosce ego sequar : tum quia hæc methodus magis plana, obvia et ordinata est; facile enim est locum, quem quæris in Evangelio quolibet, seorsim invenire, difficile vero in monotessaro, puta in concordia evangelistarum in unum conflata, ideoque confusa : tum quia mei muneris est S. Scripturam uti extat explicare, non autem novum Evangelium, aut novam Evangelii harmoniam cudere. Ita tamen id exequar ut uni evangelistæ illa quæ alii commemorant inseram, ad illumque in aliis lectorem remittam, ne idem bis, ter et quater repetere oporteat. Chronotaxin vero, ordinem et seriem omnium quatuor, æque ac singulorum, nunc paucis subjungo et commentario velut operis synopsin præpono.